

GIEDRIUS DRUKTEINIS

KŪRĖJAI

50 SĖKMĖS
ISTORIJŲ

Sofoklis

Vilnius, 2020

TURINYS

Pratarmė.....	7
Kaip „Abercrombie & Fitch“ savęs ieškojo	9
Ar buvo įmanoma neskraidyti „Aeroflot“ lėktuvais?.....	19
„Airbus“ – europiečių atsakas Amerikai	30
„Armani“ – grožiu pavirtęs atsitiktinumas	41
„Bayer“ gelbėja pasaulį.....	53
„This is BBC!“	65
„Bic“ – pasinaudojai ir išmetei	73
„Vėlu, tėtusi, gerti boržomį!“	83
„Braun“ – nepavojingas maištininkas.....	90
„Bulgari“ – visi keliai veda į romą.....	98
„Burberry“ – tikras riteris veržiasi tik pirmyn	104
Milžino namai „Burger King“	112
Šedevrai, vadinami „Cartier“	121
Geltonasis vikšras gigantas „Caterpillar“	130
„Chupa Chups“ – čiulpia visi!	139
Cirkas atvyko į miestą! „Cirque de Soleil“ istorija.....	147
Visada pirmieji vietoje – CNN	158
„Krokodilai“ apauna pasaulį	166
Idealus priešingybių duetas – Dolce ir Gabbana	171
Kaip „eBay“ kiekvienam daiktui suteikė vertę	182
Apie moterį, kuri mokėjo bendrauti su žmonėmis, – Estée Lauder.....	191

Saldžioji „Ferrero“ epopėja	199
„Henkel“ ir „Schwarzkopf“ – švaru, vadinasi gražu.	207
„Hesburger“ – suomiškojo majonezo triumfas	219
„Vienas geriausių Amerikos dizainerių“ – Tommy Hilfiger	227
Iqos – kaip žmonija kūrė „saugią“ cigaretę	235
„Kenzo“ – kaip japonas šturmu ėmė Paryžių.	245
„Lacoste“ – jūsų nuosavas krokodiliukas	257
Lidl – apie mokytoją, kuri pažįsta visa Lietuva	263
Bekraštis Lenkijos ir LOT dangus	271
„Melitta“ – apie moterį, kuri norėjo gerti gerą kavą	282
Toks mielas pavadinimas – „Miele“!	287
Mina sau „mini“	294
Kaip komunistė išgelbėjo „pradą“	302
„Red Bull“ suteikia ir pinigų!	310
„Rolex“ ir „Swatch“ – kaip šveicariški laikrodžiai tapo šveicariškais laikrodžiais	323
„Unilever“: „O dabar visi – plauti rankų!“	347
UPS – visada pasiruošusi gabenti viską.	373
„Versace“ erotika ir prabanga	383
„Victorinox“ būtinas	395
Tai, kuo geriausiai sukimbame su žeme. Padangų gamintojų istorijos: „Dunlop“, „Goodyear“, „Firestone“, „Michelin“, „Bridgestone“ ir „Pirelli“	401
Naudotos literatūros sąrašas	443
Apie autorių	447

„THIS IS BBC!“

„Seva Seva Novgorodcev, gorod London, By-By-Sy!“ – šis rusių bobučių balsų šaukinys dažnam devintojo dešimtmečio jaunuoliui buvo signalas, kad netrukus visą pusvalandį jis galės girdėti entuziastingą Sevos Novgorodcevo balsą ir ironiškų komentarų prisodrintus pasakojimus apie tai, ko iki skausmo trūko mums visiems, – roko muziką. Tai, kad iš Londono transliuojama BBC laida buvo slopinama, tik pridėdavo papildomos romantikos – buvo ne tik įdomu, bet ir kėlė lengvą virpulį žinant, kad darai kažką draudžiamo, nelegalaus ir persekiojamo. O mes juk tenorėjome girdėti, klausytis ir šokti...

BBC („British Broadcasting Corporation“ – Britanijos transliacijos korporacija) yra didžiausias pasaulyje radijo, televizijos ir interneto laidų bei informacijos portalo „BBC Online“ kompleksas, transliuojantis laidas ir teikiantis informaciją tiek Jungtinei Karalystei, tiek pasauliui. Šiuo metu BBC laidos pasiekia 280 milijonų namų ūkių, ženkliai lenkia artimiausią konkurentą – amerikiečių naujienų kompaniją CNN, matomą 200 milijonų namų ūkių. Korporacijoje vien Jungtinėje Karalystėje dirba 28,5 tūkstančio darbuotojų.

Nors šiuo metu BBC yra nei privati, nei valstybinė kompanija, neturinti jokių akcininkų ir veikianti tik pagal savo įstatų visuomeninę statutinę kompaniją (angl. *statutory corporation*), kurios aukščiausiąjį valdymo organą – Valdytojų tarybą

(angl. *Board of Governors*) sudaro 12 patikėtinių, kuriuos Jungtinės Karalystės vyriausybės teikimu skiria karalienė, jos istorija prasidėjo kaip privačios bendrovės.

Beveik prieš šimtą metų – 1922-ųjų pradžioje – britų elektronikos ir radijo technikos bendrovė „Marconi’s Wireless Telegraph Company“ įsteigė pirmąją Jungtinėje Karalystėje eksperimentinę radijo stotį 2MT, transliuojančią vidutinėmis bangomis, bet stotis dėl techninių kliūčių greitai buvo uždaryta. Netrukus po to, siekiant išvengti bet kurio radijo imtuvų gamintojo monopolio, tų pačių metų spalio 18 dieną buvo įsteigtas jau didelis bendras Britanijos ir JAV kompanijų konsorciumas „The British Broadcasting Company Limited“, sudarytas iš tokių elektronikos gigantų, kaip ta pati „Marconi’s Wireless Telegraph Company“, „Metropolitan-Vickers Electrical Company“, „Radio Communication Company“, „The British Thomson-Houston“, „The General Electric“ ir „Western Electric Company“, lygiomis teisėmis dalyvaujant Britanijos pašto tarnybai. Konsorciumas nusprendė įsteigti nacionalinę radijo stotį. Konsorciumo akcijos buvo parduodamos tik „tikrai britiškiems gamintojams, samdantiems tikrąją britanišką darbo jėgą“, pajamų planuota uždirbti dviem būdais: bet kuris namų ūkis, norintis klausytis radijo stoties, turėjo mokėti metinį 10 šilingų mokestį už licenciją, o visi, norintys gaminti radijo imtuvus, privalėjo mokėti mokestį už kiekvieną pagamintą aparatą. Oficialiai licencija klausytis radijo stoties buvo pradėta taikyti lapkričio 1 dieną, o lapkričio 14-ąją Londone vidurinių bangų diapazonu pradėjusios veikti radijo stoties 2LO programų direktorius Arthuras Burrowsas eteryje perskaitė du naujienų biuletenius. Tai buvo pirmoji BBC transliacija.

Kitą dieną pradėjo veikti BBC konsorciumo valdomos radijo stotys Mančesteryje ir Birmingame. Lapkričio pabaigoje Britanijos radijo entuziastai galėjo klausytis penkias valandas

trunkančios kasdienės programos transliacijų. Pamažu nusistovėjo ir programų turinys – daugiausia operų įrašai, orų prognozė ir gyvas sporto varžybų komentavimas. 1923 metų pradžioje BBC pradėjo leisti žurnalą „Radio Times“ – gidą su programų laikais ir jų komentarais.

Iki 1924 metų visoje šalies teritorijoje konsorciumas atidarė keletą regioninių radijo stočių, taip pat transliuojančių vidutinių bangų diapazonu – 5IT (Vakarų Midlande), 2ZY (Šiaurės Vakarų Anglijoje), 5NO (Šiaurės Rytų Anglijoje), 5WA (Velse), 5SC (Škotijoje), 2BE (Šiaurės Airijoje), 5NG (Rytų Anglijoje) ir 5PY (Pietvakarių Anglijoje). Bandomosios BBC transliacijos pasiekė ir JAV krantus, o BBC stočių skaičius išaugo iki dešimties.

Radijo transliacijos tapo neatsiejama britų gyvenimo daliimi. Vien iki 1922-ųjų pabaigos parduota 35 tūkstančiai radijo klausytojų licencijų. 1925 metais sukurta BBC chartija, apibrėžianti kompanijos uždavinius ir struktūrą, taip pat etinius veiklos principus. Pavyzdžiui, net lig šiol prie daugelio redakcijų įėjimo kabo senovinis užrašas, primenantis pagrindinę korporacijos vertybę: „Prieš čionai įeidamas, palieki visus savo politinius įsitikinimus, visas politines idėjas, nes čia svarbūs tik faktai“. Į darbą studijose buvo žiūrima itin rimtai – radijo diktoriai sėsdavo prie mikrofonų vilkėdami smokingus ir ryšėdami peteliškes (toji tradicija nutrūko 1965 metais). Chartija galioja lig šiol, tiesa, kas dešimtmetį yra atnaujinama, įterpiami aktualūs meto pakeitimai.

Augant radijo stočių skaičiui, augo ir radijo programų įtaka. Per 1926 metų Anglijos angliakasių streiką daugumos laikraščių leidyba buvo sustabdyta, o štai BBC padidino savo naujienų ir žinių intarpus iki penkių per dieną ir tapo pagrindiniu informacijos sklaidėju šalyje. Juoba kad, nepaisant vyriausybės pastangų užkirsti kelius streikuojantiems angliakasiams ir jų lyderiams pasisakyti, BBC liko ištikima savo chartijai ir

palaiškė nešališkumo standartus, suteikdama mikrofoną visoms pusėms. Tai, žinoma, negalėjo ilgai tęstis...

1927 metų sausio 1 dieną BBC buvo nacionalizuota ir pervadinta „British Broadcasting Corporation“. Tačiau tai nebuvo valdžios kova su žodžio laisve. Atsižvelgiant į strateginę radijo reikšmę, nacionalizavimas iš esmės reiškė tai, kad nuo to laiko valstybė ėmėsi išlaikyti BBC, be to, jokių esminių pakeitimų BBC chartijoje nauja valdytoja neatliko.

1930 metais ilgųjų bangų diapazonu pradėta transliuoti visoje šalyje girdima „BBC National Programme“ („BBC nacionalinė programa“), o regioninių radijo stočių transliacijos sujungtos į „BBC Regional Programme“ („BBC regioninė programa“). 1930–1931 metais buvo parduodama po tūkstantį klausytojų licencijų per dieną, iki 1935-ųjų jau 95 procentai šalies gyventojų galėjo klausytis BBC programų. 1932 metais BBC radijo transliacijos peržengė Karalystės ribas ir pradėjo siekti visus pasaulio kampelius, pasitelkus „BBC Empire Service“.

Tais pačiais metais pradėtos eksperimentinės BBC televizijos transliacijos, kurios 1934-aisiais tapo reguliarios, nors technine prasme ir gana ribotos. 1936 metais pradėjo veikti nuolatinė „BBC Television Service“ („BBC televizijos tarnyba“) – iki Antrojo pasaulinio karo pradžios ją žiūrėjo tais laikais milžiniška auditorija – 25–40 tūkstančių namų ūkių.

Deja, 1939 metais prasidėjęs karas nutraukė televizijos plėtrą: techninis personalas buvo pašauktas į karinę tarnybą, o transliacijas teko sustabdyti saugumo sumetimais – vokiečių bombonešiai pelengavo veikiančius ultratrumpųjų bangų siųstuvus, jais naudojosi kaip orientyrais virš Britanijos teritorijos. Tais pačiais metais dėl tų pačių priežasčių nutraukta ir „BBC National Programme“, kurios dažniu pradėjo veikti kariaujančioms pajėgoms skirta stotis „BBC Forces Programme“. „BBC Regional Programme“ buvo pervadinta į „BBC Home Service“,

o „BBC Empire Service“ tapo „BBC Overseas Service“ („BBC užjūrio tarnyba“).

Dar karo metu korporacija pradėjo transliuoti laidas savo sąjungininkų arba Vokietijos okupuotų šalių kalbomis. Objektivos ir nešališkos informacijos poreikis prasidedant Šaltajam karui tapo dar aktualesnis. BBC rengė laidas visų už Geležinės uždangos atsidūrusių valstybių kalbomis, išskyrus tų, kurios buvo inkorporuotos į TSRS sudėtį (išimtis padaryta tik informacijai kazachų kalba). Dauguma tų redakcijų buvo uždarytos tik XXI amžiaus pradžioje (imtos transliuoti internete), o sutaupytos lėšos skirtos šiais laikais kur kas aktualesnei arabų pasaulio auditorijai (laidas arabų kalba BBC pradėjo rengti dar 1938 metais). Šiuo metu BBC žinios yra transliuojamos 33 kalbomis.

Viena didžiausių BBC redakcijų, rengiančių laidas užsienio kalba, buvo rusiškoji. Laidos rusų kalba pradėtos transliuoti 1946 metais (pirmąja laida tapo Stalino pokalbis su amerikiečių žurnalistais Antrojo pasaulinio karo metu). Ironiška, bet tose BBC laidose iš pradžių nebuvo nieko „baisaus“ – korporacija tais laikais nelaikė savęs alternatyva tarybinei vidinės propagandos mašinai ir netgi neskyrė ypatingo dėmesio įvykiams Tarybų šalyje nušviesti – pagrindinis dėmesys rusiškose laidose buvo skiriamas Jungtinės Karalystės politikai ir gyvenimui. Viskas buvo gerai net iki 1949-ųjų, kol BBC laidoje rusų kalba nepasisakė buvęs Rusijos Laikinosios vyriausybės vadovas Aleksandras Kerenskis. Jis, beje, savo kalboje net pakvietė rusų liaudį sukilti, o tai jau neišvengiamai iššaukė Kremliaus protestą. Savaiame suprantama, po tokio incidento rusiškų laidų likimas Tarybų šalyje buvo nulemtas – Maskva prilygino BBC „priešiškiems balsams“, tokiems kaip „Amerikos balsas“ ir „Laisvės radijas“, BBC radijo transliacijas pradėta slopinti. Tai tęsėsi iki pat 1988-ųjų (tiesa, prireikė nemažai laiko, kol išmokta

tinkamai tai daryti, tolėliau nuo didžiųjų TSRS miestų BBC laidos buvo girdimos beveik be jokių trukdžių).

Septintajame dešimtmetyje Sovietų Sąjungoje suaktyvėjus disidentų judėjimui, BBC pradėjo skirti daugiau dėmesio įvykiams Tarybų šalyje. BBC informavo apie tai, apie ką sovietiniai žmonės valdžios valia neturėjo žinoti: disidentus ir „otkaznikus“, žydų emigraciją, kultūros veikėjų tremtis iš TSRS, karą Afganistane. Tarybų liaudis pasiskirstė į dvi dalis: vieni BBC teikiamą informaciją laikė gaivaus oro gurkšniu, kiti – priešų propaganda.

Tačiau bet kuriam sovietiniam jaunuoliui penktadienio vakarą pusvalandį trunkanti S. Novgorodcevo vedama laida „Rok posevy“ (kartojama šeštadieniais) buvo bene vienintelė informacinė laida visiems suprantama kalba apie uždraustąjį roką. Daugelis iki Sevos nė nenutuokė apie „Deep Purple“, „Led Zeppelin“, „Pink Floyd“ ar „Queen“ egzistavimą, nes tų grupių nerodė nei centrinė televizija, jų dainų netransliavo visą sąjunginis radijas. S. Novgorodcevas visą dešimtmetį naikino sovietinio jaunimo informuotumo spragas, ir jam tai puikiai pavyko – jo laidos buvo labai populiarios praktiškai visose sovietinėse respublikose, ypač dėl to, kad jis niekada nepraleisdavo progos paminėti visų rokerių seksualinių nuotykių. Šiais laikais S. Novgorodcevo laidos atrodo gana „dietinės“ – tik roko neraštingumo likvidavimas su garsinėmis iliustracijomis, tačiau anuomet tai buvo „kažkas tokio“. Sakoma, kad su Sevos populiarumu sovietai pradėjo kovoti jo paties ginklu (ir „perestroikos“ pažiba) – televizijos laida „Vzgliad“. Ji kurta specialiai transliuoti penktadieniais S. Novgorodcevo transliacijų metu, be to, joje pateikiamas rusiškas rokas greitai pasirodė esąs populiariesnis nei klasikinis, kurį propagavo BBC...

Pačioje Anglijoje BBC buvo vienintelė legali radijo stotis ir monopoliją išlaikė iki pat 1967 metų, kol dėl piratinių ra-

dijo stočių gausos vyriausybė peržiūrėjo ir liberalizavo radijo licencijų išdavimo tvarką. Tad tais pačiais metais atsirado pirmoji britiška komercinė radijo stotis URY. „BBC Overseas Service“ buvo pervadinta į „BBC World Service“ („BBC pasaulinė tarnyba“), o kitos programos pavirto tuo, ką pažįstame šiandien: „BBC Radio 1“, „BBC Radio 2“, „BBC Radio 3“, „BBC Radio 4“ ir t. t. Šiuo metu „BBC World Service“ yra girinama 150 pasaulio šalių, jos savaitinė auditorija siekia 160 milijonų žmonių. BBC taip pat priklauso penkios nacionalinės Jungtinės Karalystės radijo stotys, daug skaitmeninio radijo ir 40 regioninių stočių.

BBC televizijos transliacijos atnaujintos iškart po Antrojo pasaulinio karo – 1946 metais. Programą diktorius Leslie'is Mitchellas su anglams būdingu sarkazmu pradėjo tokiais žodžiais: „Po to, kai mus nemandagiai pertraukė, sugrįžtame.“ BBC ilgai buvo vienintelis Britanijos televizijos kanalas, 1955 metais pradėjo veikti pirmasis konkurentas – komercinė televizija ITV. 1964-aisiais paleistas antrasis BBC televizijos kanalas „BBC Two“ – pirmasis Europoje, pradėjęs transliuoti laidas spalvotai. 1991 metais BBC ėmė transliuoti pirmąjį savo tarptautinį satelitinį kanalą „BBC World Service Television“, 1994-aisiais jis buvo padalintas į „BBC World“ ir „BBC Prime“. 1997 metais pasirodė satelitinis kanalas „BBC News“. Šiuo metu veikia nacionaliniai BBC televizijos kanalai „BBC 1“ ir „BBC 2“, skaitmeniniai kanalai „BBC Three“, „BBC Four“, „BBC Parliament“ ir vaikams skirti CBBC ir „CBeebie“. Kaip atskiras kanalas veikia „BBC Alba“, transliuojamas iš Škotijos ir rodantis tik Škotijoje pagamintas laidas. Taip pat veikia tarptautinis naujienų kanalas „BBC World News“, tarptautiniai kanalai „BBC America“, „BBC Canada“, „BBC Kids“, „BBC Japan“, „BBC Food“, „BBC Prime“, UKTV, UK.TV, „People+Arts“ ir nuo 2009 metų išištisą parą transliuojamas „BBC Arabic Television“.

Įdomus BBC finansavimo modelis. Kaip žinia, stabilų korporacijos biudžetą formuoja specialus mokestis, kurį moka visi Britanijos gyventojai, turintys televizorius ir prietaisus, galinčius priimti vaizdo signalą realiu laiku, tarp jų ir mobiliuosius telefonus. Kasmet surenkama apie 2,8 milijardo svarų. Papildomą milijardo svarų dotaciją skiria Jungtinės Karalystės vyriausybė, todėl jokiose savo kanaluose Jungtinės Karalystės teritorijoje BBC negali rodyti komercinės reklamos.